teaduslikes üritusis. Ta töötas a. 1920 välja üksikasjalise kava meie arhiiviolude korraldamise kohta, mis osalt teostamist leidnud riigiarhiivi ja riikliku keskarhiivi asutamisega, oli märtsist 1920 oktoobrini 1924 arhiivi-nõukogu (alguses arhiivikomisjoni) esimeheks ja jäi sellelt kohalt lahkumise järel ülikooli esindajana arhiivi-nõukogu liikmeks. A. 1920 asutas C. ühes teiste Tartu ülikooli õppejõududega Akadeemilise Ajaloo-Seltsi, mille juhatajaks ta terve seltsi kestuse aja on olnud. Samuti on C. 1920. a. peale Eesti Kirjanduse Seltsi ajaloo-toimk. juhataja ja tema algatusel a. 1922 asutatud »Ajaloolise Ajakirja« toimetuse liige. C.-i ajaloolisist töist, milledest osa Saarenseppä nime all avaldatud, väärivad peale ülalnimetatud väitekirja mainimist järgmised peaasjalikult trükkimatule materjalile tugivad teosed: »Piirteitä Tohmajärven seurakunnan kirkollisista oloista vuosina 1721—1809« (1911), »Kuvauksia Pohjois-Karjalan maataloudellisista oloista« I (1912), »Vanhaa ja uutta« (1916), »Pehr Wargentin als Statistiker« (1919), »Kahdeksannentoista vuosisadan miehiä« (1924), »Suomalaiset ja inkeriläiset ylioppilaat Tarton-Pärnun yliopistossa v. v. 1690—1710« (Historiallinen Arkisto 1921). Peale selle on C.-i sulest ilmunud rida väiksemaid artikleid Eesti ajaloosse puutuvate küsimuste kohta »Ajaloolises Ajakirjas« (näit. J. A. Ehrenströmi politil. missioon Eesti- ja Liivimaal 1787—88 j. m.) ja Tartu ülikooli väljaandeis (m. s. Die Erstlinge der estländ. Zeitungsliteratur, *Acta et Comm. Univ. Dorp.*, B. III, 1922). *T.*

ČEŠIHIN, Jevgraf Vassiljevič, sünd. 6. XII 1824 Orenburis, õppis a. 1843—47 Moskva ülikoolis matemaatikat, teenis a. 1848—62 Poolamaal ja 1862—86 Riias insenerivalitsuse ametnikuna; suri Riias 2. III 1888. Č. avaldas elavat tegevust Riia Vene seltskonna organiseerijana, asutas a. 1869 ajalehe „Рижскій Вѣстникъ“ ja jäi selle toimetusse oma elu lõpuni. Veendunud slavofiilina äratab Č. kohaliku vene seltskonna iseteadvust, võitleb Balti feodaalaristokraatliku korra vastu, nõuab Aleksander II reformide maksmapanekut ka Baltimaa suhtes ja selle maa venestamist, kuid erineb oma ilmavaatelt siiski tunduvalt venestamisnõudjate konservatiivsest laagrist. Tsensuuri ja kohalikkude võimude poolt taga kiusatud, organiseerib Č. mitmel korral kohalikkude venelaste märgukirju kõrgemaile võimukandjaile (näit. senaator Manasseinile (vt.) tema revisjoni puhul, siseminister krahv Ignatjevile a. 1881 jne.). Č. avaldas Balti ajaloo alalt rea dokumente ja artikleid Bartenevi kogus „XVIII вѣкъ“, „Русскій Архивъ'is“, „Русская Старина's“, „Рижскій Вѣстникъ'us“ ja mujal. Osa neist ilmus hiljemini uuesti tema koguteoses „Сборникъ матеріаловъ и статей по исторіи прибалтійскаго края“, I anne 1877., II — 1879., III — 1880., IV — 1883. a. See teos sisaldab peale artiklite Läti Henriku, Hermann v. Wartberge, Balthasar Russowi ja Franz Nyenstädti kroonikate venekeelsed tõlked, mis tehtud mitte originaalide, vaid Pabsti ja teiste saksakeelsete tõlgete järgi, Vene valitsejate reskripte Riia kindralkuberneridele ja teisi dokumente, eeskätt meie maaolude ja õigeusu kiriku ajaloo kohta. Tõlgete puudulikkuse ja terve väljaande diletantliku iseloomu tõttu võib seda ainult suure ettevaatusega tarvitada. A. 1884—87 avaldas Č. seitse vihku oma suurest tööst „Исторія Ливоніи съ древнѣйшихъ временъ“, mis autori surma pärast pooleli jäi ja ainult XV a. s. keskpaigani ulatub. Ka selles teoses tulevad tunduvalt nähtavale autori ajaloolise koolituse puudused. A. 1884 ilmus Č.-i sulest väike kompendium „Краткая исторія прибалтійскаго края“, millele peale autori surma järgnes a. 1894 II trükk.

Р. Б. Сл.; Памяти Е. В. Чешихина (Riia, 1913); Ч. Вѣтринскій, Русск. Старина 1897 (1898?) мартъ, 543—57, май, 313—35. *P. T.*

CEUMERN, Kaspar v., sünd. 1612 Saksamaal, surn. 22. XI 1692, rüütelkonna ametnik ja hiljemini kohtunik Pärnus, avaldanud »*Theatridium Livonicum* oder kleine Livländische Schaubühne« etc. (Riga, 1690, 58 +146 lk.), mis sisaldab hulga teateid Liivimaa ajaloost (valitsejate, Liivi aadli-suguvõsade, losside, kirikute nimestikud, Liivimaale antud privileegid jne.) ja osutub esimeseks katseks Liivi ajaloo allikate kogumises.

Recke-Napiersky I; Beise I. *R. K.*

CHODKIEVICZ, Johann, surn. 1579. Oma aja silmapaistvam Poola riigimees, 1566. a. sai Leedu suurmarssaliks ja määrati Liivimaa administraatoriks G. Kettleri järel. Poolamaal etendas C. suurt osa peale Sigismund Augusti surma, võitles kõigi abinõudega Vene tsaari Ivan IV Poola troonile pääsu vastu ja toetas innukalt Heinrich Anjou kandidatuuri. Peale viimase põgenemist oli esimene Leedu magnaatidest, kes üle läks Stefan Bathory (vt.) poole. Selle suhtumine temasse polnud aga kaugeltki heasoovlik, mille tagajärjel C. loobus Liivimaa valitsemisest (1579). Liivimaa administraatorina oli C. saanud väga laialised volitused ja ta pidas siin oma peaülesandeks maad poolastada, püüdes seda sihikindlalt laialises ulatuses läbi viia. — C.-i ajal sekulariseeriti Riia toomkapiitel a. 1566 ja Liivimaa hertsogkond ühendati uniooni teel Leeduga.

А. Трачевскій, Польское безкоро-

Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 67